

STUDIJE

Maskerate Gabriella Pulitija

Ennio Stipčević, Zagreb

»Doppo il Tre ré — tutti olé«
(Napuljska poslovnica)

O pokladama, mesopustu, fašniku ili karnevalu u nas je ispisano podosta stranica. U vrijeme Bogojavljenja stranice dnevne štampe, periodike, stručnih časopisa i zbornika ispunjavaju pribilježbe o drevnom običaju narodno-prazničkog veselja. Maskerate, kao glazbeno-scenski oblik u kojima se tekst pjevao od početka do kraja, privlačile su odavno pažnju stručnjaka sa svoga tekstualnog, scen-skog i etnološkog aspekta. Pa kad je Budvanin Krišto Ivanović u čuvenoj knjižici *Minerva al tavolo*, tiskanoj u Veneciji 1681., uskliknuo: »Zima! Eto doba karnevalskog«, te zbog iscrpnog i objektivnog opisa pokladnih užitaka u laguni, naskoro doživio i ponovljeno izdanje svog djelca, tad je samo započela dična plejada našinaca, znalaca i izvjestitelja o ludostima karnevalskih dana.¹ Od svih čimbenika koji su sudjelovali u pokladnim maskeratama u nas je daleko najmanje pisano o glazbenom. Bibliografija je o tom predmetu tako oskudna da se moramo upitati što je tomu uzrok. Kao prvo, podatke o glazbenim svečanostima, instrumentariju, repertoaru, nošnjama, plesovima i sl., — a koji se tiču maskerata u prošlosti — valjalo bi tražiti po arhivima. A to nije tako omiljena djelatnost među muzikolozima! Hrvatska muzikološka znanost može se, istina, podičiti s nekoliko vrsnih poznavalaca arhivistike i sa istinskim i plodnim »tragačima« za starijom hrvatskom glazbenom baštinom. Nevolja je u tome što su donedavna istraživanja bila pojedinačna, prigodna i najčešće kratkotrajna — u potrazi za podacima o određenom glazbeniku ili njegovom djelu. Zanimljivo je da su hrvatskoj muzikologiji promakli ili s nepravom tek uzgredice spomenuti radovi Cvite Fiskovića o glazbenim prilikama u Dalmaciji, posebice Korčuli i Hvaru, gdje Fisković, možda prvi put nakon Plamenčeve studije *Toma Cecchini, kapelnik stolnih crkava u Splitu i Hvaru u prvoj polovini 17. stoljeća*, (*Rad JAZU* 262, 1938, 77—125), prikazuje široki spektar glazbeničke djelatnosti iz prošlosti Dalmacije na osnovu uvida u veliki broj arhivalija.² Osim Fiskovićevih opaski o glazbenim svečanostima, nekoliko konciznih, ali magistralnih poglavlja o tom predmetu naći ćemo u Demovićevoj knjizi *Glazba i glazbenici u Dubrovačkoj Republici*,³ gdje se nalazi nekoliko uputnih, a arhivskom građom potkrijepljenih pribilježbi o scen-skog glazbi u Dubrovniku.

Premda se ne slažem sa Demovićevim zaključnim razmatranjima scenske problematike u Dub-

rovniku — naime, uvjeren sam, a to je i mišljenje novije znanosti o starohrvatskom teatru, da u Dubrovniku nije postojala opera, već da se radilo o neglazbenoj recepciji libreta, a time i operne umjetnosti⁴ — svoje izlaganje u vezi s maskeratama Gabriella Pulitija započeo bih navodom iz spomenute Demovićeve knjige: »U Maskeratama se ne nalaze nikakve didaskalije, pa se na temelju njih ne može ništa saznati o načinu pjevanja tih maskerata. U Italiji su se većinom pjevale višeglasno, pa je sačuvana glazba više takvih pjesama. Pošto su talijanske maskerate redovito pisane u osmercu kao i naše, a tekstovi imaju približno iste glazbene osobine, moguće je da su se dubrovačke maskerate pjevale i na talijansku maskeratsku glazbu. Ali to ostaje samo naslućivanje, jer nema ni najmanjih pokazatelja zajamčenih arhivskim vijestima.«⁵ Takvo mišljenje, naravno potpuno opravdano, ujedno je najvjerojatniji razlog zbog čega su se hrvatski muzikolozi do sada glazbenih svečanosti, a onda i pokladnih maskerata, doticali samo usuptno. Smatralo se, naime, da nije sačuvan ni jedan notni zapis maskerata na našem tlu. Međutim, takav zapis postoji! To je potpuno sačuvana zbirka *Ghirlanda Odorifera* talijanskog skladatelja, koji je veći dio svog života proveo u Istri — Gabriella Pulitija.

x x x

Gabriello Puliti (Politi) rođen je u Montepulcianu, u sunčanoj Toscani oko 1575. Kao mladić, najvjerojatnije negdje oko 1600, stupa u franjevački red. Prije 1609. djeluje kao orguljaš u raznim talijanskim gradovima (Pontremoli, Piacenza, Muglia), a od 1609. do smrti u petom desetljeću 17. stoljeća živi i djeluje kao kapelnik i orguljaš. Najviše je boravio u Kopru — uz povremene prekide, od 1609. do 1630., no 1621. nalazimo ga u službi *maestro di cappella* i u Labinu. Od 1630. do 1638. djeluje uglavnom u Trstu. Nakon toga gubi mu se trag — točan datum smrti ostao je nepoznat.

Njegov opus, koji je na sreću velikim djelom ostao sačuvan, po vrijednosti i značaju od prvorazredne je važnosti za upoznavanje odlika glazbenog baroka u Istri. Njegovo stvaralaštvo može stati uz bok stvaralaštvu Ivana Lukačića, Tome Cecchinija i Damjana Nembrija, te znači važan doprinos ranobaroknim nastojanjima u hrvatskim krajevima. Uz Cecchinija, Gabriello Puliti najznačajniji je Talijan koji je kao glazbenik djelovao u našim krajevima u razdoblju baroka. Njegovo djelovanje svojim je najvećim dijelom vezano uz na-

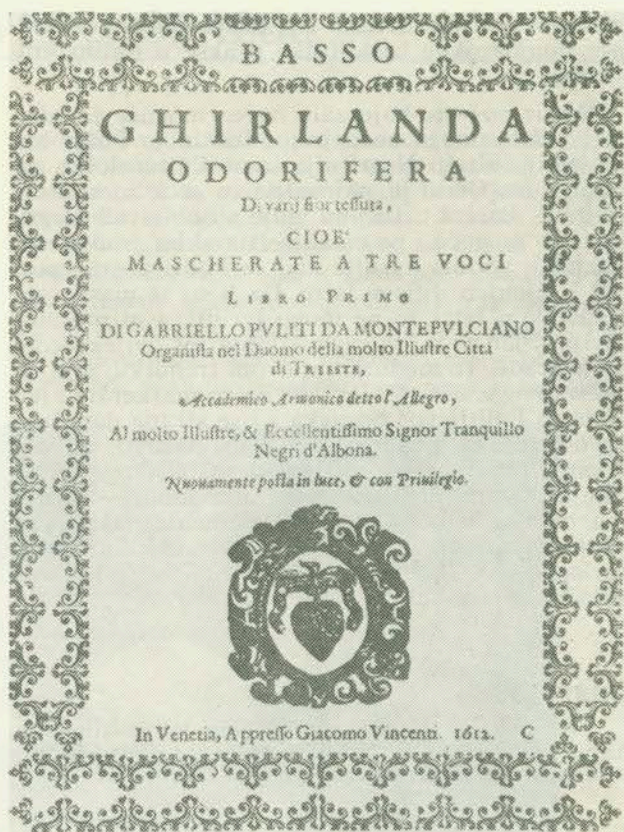
še krajeve, a njihov doprinos poglavito na području instrumentalne glazbe, podsjeća nas na dva našinca koji su odigrali presudnu ulogu u razvitku talijanske instrumentalne glazbe s početka 16. stoljeća — na Andreju Anticu iz Motovuna (sa zbirkom *Frottole intabulate da sonar organi libro primo*, 1517) i Franju Bosanca (sa zbirkom *Tenori e contrabassi...* 1509. i 1511). O opusu Gabriella Pulitija, njegovim vrijednostima i značajkama za našu glazbenu prošlost, govorio sam na drugom mjestu.⁶ Ovdje ću se ograničiti na analizu prvog do sada poznatog zapisa maskerata na našem tlu. Potpuni naslov zbirke glasi:

GHIRLANDA / ODORIFERA / *Di varij fior tessuta*, / CIOE' / MASCHERATE A TRE VOCI / LIBRO PRIMO / DI GABRIELLO PVLITI DA MONTEPVLCIANO / Organista nel Duomo della molto Illustre Città / di TRIESTE, / *Accademico Armonico detto l' Allegro*, / Al molto Illustre, & Eccellentissimo Signor Tranquillo / Negri d'Albona. / *Nuovamente posta in luce, & con Priuilegio.* / In Venetia, Appresso Giacomo Vincenti, 1612.

Valja nam odmah razjasniti neke nedoumice koje se mogu pojaviti u vezi s naslovom zbirke. Vidljivo je da je Puliti bio orguljaš stolnice u Trstu — kako je onda moguće govoriti o maskeratama na našem tlu? Da bismo na to pitanje mogli odgovoriti potrebno je pogledati u dedikaciju koju je skladatelj uputio labinskom plemiću Tranquillu Negriju. Zbog posebne zanimljivosti dedikaciju donosim na ovom mjestu u potpunosti:

AL MOLTO ILLVSTRE / ET ECC^{mo} SIGNOR ET PATRON / MIO COLENDISSIMO, / IL SIGNOR TRANQUILLO NEGRI / D' ALBONA.

QVesta Ghirlanda, che di varij fior quest' anni passati da Scherzo tessei, solo per mia ricreatione, e diletto, fondatola tal volta nel Liuto, nella Cetra, & in altri strumenti, hor da douero, per compiacere a chi debbo, sono sforzato di darla in luce. Et perche sogliono pitture riuscire all' hor più belle, & vaghe, quando sono poste a buon lume: Io con lo splendor viuace del nome di V. S. tento d' abbellire questi pochi fogli, co' i quali hò ristretto il molto, ch' io vorrei, in quel poco, che posso donarle, à guisa di quel Matematico, che chiude in picciol foglio l' ampiezza di tutto il mondo. Hò preso dunque ardire dedicarla à V. S. spinto dalli suoi meriti, & virtù; poiche è chiarissimo quanto lei si diletta di poesia, di filosofia, & quanto sia amatore de' Virtuosi. Et per le cortesie ch' io in casa sua hò riceuuto, e da lei, e dalli Signori Marciò, & Horatio soui fratelli, de quali s' io volessi dir i meriti, & l' heroiche qualità, com' anco quelle del Signor suo Padre, e del Signor Capitan Gio: Batista suo Zio; dubito non auenisse à me, come à colui volendo annouerar le stelle; non più presto cominciò à dar principio alla vana fatica, che ne perdè il numero; ma li celarò sotto silento, imitando quel famoso Timante, il quale velaua quello, che non poteua col pennello perfettamente rappresentare; e dirò solo, che l' Signor Iddio ha donato à V. S. in particolare tre gratie, Natura, fortuna, & Arte; la Natura l' ha dotata d' ogni gratia; la for-

Naslovna stranica zbirke troglasnih maskerata *Ghirlanda odorifera*, 1612. Gabriella Pulitija

tuna, di ricchezze, & commodi; & l' Arte d' ogni più nobile scienza. E facendo per adesso fine allo scriuere, non farò fine però in estender queste picciole mie forze in seruitio di V. S. che già le dedicaì debito di gratitudine, & per decreto di volontà.

Di Venezia il di. 10. Genaro. 1612.

Di V. S. molto Illustre.

Affetionatissimo Seruitore
Gabriello Puliti.

Iz posvete doznajemo nekoliko zanimljivih podataka. Citamo tako da je Puliti bio svirač lutnje i siterna (što se do sada nije spominjalo u radovima o Pulitiju), te da je bio u prijateljskim odnosima s članovima obitelji Negri (a sam Tranquillo mu je bio posvetio i jedan sonet, koji najvjerojatnije predstavlja prvi književni portret nekoga našeg starog muzičara).⁷ Neka bude usput spomenuto da su Pulitijeve posvete i u ostalim djelima vrlo zanimljive. Usporedimo li ih s posvetama koje nalazimo u tiskanom djelima Tomasa Cecchinija (najvećim dijelom objavljene u spomenutoj studiji Dragana Plamenca, str. 107—118) ili Ivana Lukačića, zapazit ćemo da su posvete pisane laganim, ljepšim stilom i — što je najvažnije — da posjeduju obilje podataka, posebice o izvodilačkoj praksi, koji bi nam inače ostali nepoznati. U nekim Pulitijevim opusima moguće je naći na posebno izdvojenom mjestu, obično na kraju djela, i upute za izvođenje. Takve upute, inače vrlo česte u prekomorskim notnim tiskanom djelima onog

vremena, od izvanredne su važnosti za upoznavanje ranobarokne izvodilačke prakse u našim krajevima.

No iz posvete koju sam naveo moguće je odčitati nešto mnogo značajnije. To što je Puliti bio prijatelj obitelji Negri nije samo kulturološka zanimljivost. Očito je, naime, da su se te maskerate izvodile, barem u Labinu, gdje su obitavali Negrijevi, no moguće i po ostalim istarskim gradovima, nekoliko godina kasnije kad je Puliti postao poznat i cijenjen diljem Istre. Da li su te maskerate i nastale u Istri, to ne mogu tvrditi, a ni pretpostavljati, jer za takva razmišljanja još uvijek nedostaje građe. To međutim, u ovom trenutku, nije od presudnog značenja. Jer, sve da su maskerate i nastale za Pulitijevog boravka s ove strane današnje jugoslavenske granice — što je, dakako, u kontekstu ondašnjeg venecijansko-austrijskog upravljanja Istrom, prilično irelevantni limes — u njima bi bilo nemoguće tražiti elemente našeg, slavenskog folklora. Tomu je, naravno, jednostavan razlog. Maskerate iz zbirke *Ghirlanda odorifera* skladao je Talijan.

(Nastavit će se)

BILJEŠKE:

¹ Usp. članak »Našinci u mletačkim karnevalima« iz knjige Slobodana P. Novaka *Zašto se Euridika osvrnula (feljtoni)*, Znanje Zagreb 1981, 124—128.

² Lovro Županović (u *Stoljeća hrvatske glazbe*, Školska knjiga, Zagreb 1980, 137) i Koraljka Kos (u članku *Hrvatska glazbena kultura u razdoblju renesanse*, *Arti musices* 1979, 10/1, 35, kojem slijedi i »Bibliografija« (!), a u nešto dotjeranoj verziji studija je pretiskana pod naslovom *Style and sociological background of croatian renaissance music*, *IRASM*, 1982, 13/1, 78, kojoj slijedi »Selected bibliography«) spominju samo Fiskovićev rad *Iz glazbene prošlosti Dalmacije*, *Orgulje*, *Mogućnosti*, Split, 1974, 6—7, 711—764. Josip Andreis u *Music in Croatia*, Zagreb 1982, 100, 193 i 261, navodi još i Fiskovićevu studiju *Kazalište i glazbene priredbe u Korčuli u 19. stoljeću*, *Mogućnosti*, Split, 1975, 1, 1—62. i *Glazba, kazališne i ostale zabavne priredbe u Hvaru u 18. stoljeću*, *Mogućnosti*, Split, 1978, 2—3, 146—181.

³ Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Razred za muzičku umjetnost, Zagreb 1981, 143—167.

⁴ Demovićevu tvrdnju i njegova »otkrića« u vezi s *Atalantom* i starom Dubrovačkom »operom« nažalost su u hrvatskoj muzikološkoj znanosti bezrezervno i potpuno nekritički prihvaćeni, dapače, i nadopunjavani. Ovom prilikom ne namjeravam se zadržavati na toj problematici, samo bih znatiželjnika uputio na barem dvije cijenjene, a za domaću teatraliju i libretistiku fundamentalne studije: Nikola Batušić, *Povijest hrvatskog kazališta*, Školska knjiga, Zagreb 1978. i Slobodan P. Novak *Vučistrah i Dubrovačka tragikomedija*, Književni krug, Split 1979.

⁵ *Ibid*, poglavlje *Maskerate*, 155—156.

⁶ Uvodna razmatranja o umjetnosti Gabriella Pulitija, *Arti musices*, 1983, 14/1, 33—50.

⁷ Više o tome usp. *ibid*.

PRIGODNI BOŽIĆNI POPUST OD 25%

na liturgijsku pjesmaricu

PJEVAJTE GOSPODU PJESMU NOVU

vrijedi od 1. XII. 1983. do 31. I. 1984.

**Narudžbe prima: Institut za crkvenu glazbu pri KBF
Kaptol 29
41000 ZAGREB**